

In dit nummer beginnen wij met een nieuwe, kritische rubriek: 'Tegenwicht'. De auteur, brigade-generaal P.H. de Vries, geeft zijn persoonlijke visie op een thema. In deze eerste aflevering staat vaktaal centraal. Wij hopen dat de inhoud aanzet tot denken, wie weet tot discussie. 'Tegenwicht' heeft nu juist die bedoeling.

De redactie

P.H. de Vries - brigade-generaal der cavalerie*

Natuurlijk moet ook de krijgsmacht met haar tijd meegaan, en als de rest van de wereld begrippen als manager, management en zelfs de managerziekte in haar idioom opneemt kan het leger niet achterblijven. En zo doen allerlei militaire vormen van het begrip management hun intrede. We spreken van de militaire manager, we hebben het over managementcontracten, we kennen een facilitair manager, we willen managementinformatie en managementsamenvattingen, we treden op in het kader van crisismanagement en ga zo maar door. Het lijkt er waarachtig op dat we in het leger inderdaad managen en dat we ook echte managers zijn.

Waarom toch al die aandacht voor dat begrip management? Is het iets totaal anders en iets volledig nieuws? Leidt toepassing van dat begrip als vanzelf al tot iets beters? Is er sprake van een theoretisch model met unieke kwaliteiten? Of is het gewoon het zoveelste voorbeeld van het ingeburgerd raken van anglicismen en stelt het als verschijnsel niet meer voor dan het **Asshole**, **Butthead**, **Creep** van de toenemende globalisering?

Of is het wellicht een teken van zwakte, een krampachtige poging erbij te horen door het bezigen van modieuze begrippen en het npraten van zogeheten deskundigen. Of erger nog, is het misschien een uiting van schaamte, van verhullend taalgebruik, omdat we bang zijn dat onze militaire terminologie niet goed overkomt, omdat daarmee onze acceptatie mogelijk in gevaar komt, omdat we anders zo militaristisch klinken of omdat we toch vooral aardig gevonden willen worden?

* De auteur is werkzaam bij de Landmachtstaf.

Wat ook de achtergrond is van het gebruik van moderne managementtheorie, de effecten daarvan zijn niet te onderschatten. Managers-taal leidt in het leger per saldo tot vervreemding! Doordat militair idioom geleidelijk aan wordt vervangen door managerstaal, ontstaat uiteindelijk ook de idee dat het leger met management te besturen is, dat het leger in wezen ook een bedrijf is en dat een bedrijfsmatige aanpak van problemen dus ook in het leger thuishoort.

Met die opvatting wordt voorbijgegaan aan de wezenskenmerken van het leger en wordt de kiem gelegd voor een kwaadaardig virus dat uiteindelijk het leger tot in de kern zal aantasten en waardoor het ten slotte niet meer voor zijn taken is berekend. Het leger is geen bedrijf. Het is geen onderneming waarin de ultieme maat der dingen is gelegen in het bedrijfsresultaat, de winst en de uitkering aan de aandeelhouders. Het gaat in het leger niet om winstmaximalisatie. Mensen worden niet gezien als een van de productiemiddelen waar je naar gelang de ontwikkeling van het bedrijfsresultaat aantallen van aanneemt of ontslaat. De continuïteit van het leger is niet afhankelijk van een plek op de markt op basis van een concurrerende prijs van het product.

Het leger is een maatschappelijk instituut waarvan de positie is vastgelegd in de wet. Continuïteit is geen kwestie van marktwerking maar van maatschappelijke wenselijkheid. Het leger kent geen concurrentie. Het leger maakt geen winst. De mens in het leger is geen productiemiddel maar vormt de kern van de institutie. De mensen in het leger maken het leger tot wat het ten principale is: een geliede organisatie bereid en in staat tot het gestructureerd toebrengen van leed. De cen-

vaktaal

trale rol van de factor mens vormt ook precies de reden dat management als 'model' niet toepasbaar is voor het leger. Ik zal dat toelichten.

Management gaat uit van besturen en dat houdt in: een instrumentele benadering van de processen in een organisatie. De processen moeten worden beheerst: ze moeten doelmatig plaatsvinden. Daarnaast moeten de processen worden geïntegreerd om tot een optimaal resultaat te geraken.

Management is zakelijk. Het leger is niet zakelijk. Uiteindelijk deinst het leger er niet voor terug levensbedreigende confrontaties aan te gaan. De kans om in het leger te sterven is niet denkbeeldig. Daarom voldoet management niet: je kunt mensen niet naar hun sneuvelen managen, je kunt ze wel in het gevecht leiden, ook al leidt dat tot sneuvelen!

Het laten marcheren van een leger vergt dan ook vooral leiderschap! Het vergt moed en trouw. Het vergt doelgerichtheid en vasthoudendheid. Dat zijn de begrippen die het ethos moeten vormen van de militaire leider, de commandant. Het gaat niet om managen maar om commanderen, te weten het voeren van het commando. Dat wil zeggen, het met je eenheid uitvoeren van een opdracht. En die eenheid bestaat uit mensen en wapensystemen die in een chaotische omgeving zodanig moet worden geleid, dat deze doelgericht

optreedt. Het gaat niet om het bedrijfsresultaat, maar om het behalen van het doel. Het gaat niet om de uitkering aan de aandeelhouders, maar om het waarborgen van de verworvenheden van onze maatschappij. Het gaat niet om een beperkt bedrijfsbelang, maar om een breed maatschappelijk nut.

Dat is iets om trots op te zijn, ook in periodes waarin dat misschien niet elke dag even zichtbaar is. Maar juist in die periodes is het noodzakelijk het eigene van het leger, het ethos van de krijgsmacht krachtig overeind te houden en niet mee te waaien met elke modieuze wind. Daarbij horen de juiste woorden, want woorden scheppen beelden en de beelden die worden opgeroepen door het management-idioom verschillen hemelsbreed van de beelden die horen bij het militaire taalgebruik. Juist in vreedstijd, waarin geen beroep wordt gedaan op de ultieme functie van het leger, moeten we het beeld daarvan met alle middelen overeind houden. Dat betekent onder meer dat we de goede woorden moeten gebruiken.

Dus geen bedrijfsvoering, maar legervorming; geen managementcontract, maar opdracht; geen facilitair manager maar kazernecommando, geen militair manager, maar commandant, geen kostenbewustzijn, maar economisch gebruik van middelen; geen sturen in de lijn, maar eenhoofdige leiding. Kortom: gebruik je militaire moerstaal en begin er vandaag mee.

TEGENSENWIJCHT